

22.02.2012 р. встановлено, що у разі надходження до нотаріуса за місцем відкриття спадщини заяви про прийняття спадщини нотаріус повідомляє особу, з якою укладений договір на управління спадщиною, про припинення дії договору; у разі відсутності спадкоємців за законом і за заповітом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття спадщини ніким із спадкоємців, а також відмови від її прийняття укладений договір на управління спадщиною діє до ухвалення судом рішення про визнання спадщини відумерлою.

Отже, на сьогоднішній день позиція українського законодавця свідчить про те, що до відносин з управління спадщиною не застосовуються положення ст. 70 ЦК України про договір управління майном, тобто відносини з управління спадковим майном регулюються в рамках окремого договору. Такий підхід склався і на практиці при укладенні договорів управління спадщиною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кухарев О.Є. Спадкове право України: навчальний посібник / О.Є. Кухарев. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1209061356978/pravo/upravlinnya_spadschinoyu_dogovir_upravlinnya_spadschinoyu
2. Дзера О.В., Кузнєцова Н.С., Майданик Р.А. та ін. Цивільне право України. Особлива частина: підручник. – [3-тє вид., перероб. і допов.]. - К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/73486-4-ohorona-ta-upravlinnya-spadkovim-maynom.html>
3. Некіт К. Г. Договір довірчого управління майном: порівняльно-правовий аналіз: монографія / К. Г. Некіт. – Одеса : Вид. Букаєв В.В., 2012. – 184 с.

Сафончик Оксана Іванівна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЧАСТКУ У СПІЛЬНОМУ МАЙНІ

Повноваження відносно володіння майном відноситься до змісту права власності, в тому числі спільної часткової, розпорядження та користування майном, що є спільним. Одночасно з цим у ст. 358 ЦК України зазначено, що для меж реалізації вказаних повноважень необхідна воля усіх співвласників, а тому кожен з існуючих співвласників для здійснення власних повноважень повинен

обов'язково узгоджувати їх з іншими співвласниками, а також утриматись від перешкоджання реалізації наданих іншим співвласникам повноважень. Таким чином, обов'язки співвласників можна розглядати як активні і пасивні. Отже, лише за взаємною згодою співвласників здійснюється право власності - спільної часткової.

Якщо розглядати ч. 2 ст. 358 ЦК України, то вбачається, що цією нормою співвласникам надається право домовитись між собою щодо порядку користування та володіння спільним майном, яке є у їх спільній власності (як приклад – встановлення черговості використання спільного майна тощо). Так як домовленість між співвласниками являється багатостороннім або двохстороннім (договором) правочином у відповідності до якого визначається спосіб та порядок здійснення співвласниками своїх повноважень щодо користування спільним майном, а також враховується передбачені законом правила відносно встановленої норми зазначених домовленостей, то до такої форми домовленостей співвласників власності – спільної часткової будуть застосовуватися загальні положення щодо форми правочинів (ст. 205 ЦК України). Слід зазначити, що визначення порядку користування та володіння спільною власністю є не обов'язком співвласників, а їх правом. Якщо є розбіжності між співвласниками відносно здійснення повноважень щодо розпорядження та володіння спільним майном, спори можуть бути вирішені в судовому порядку.

Кожен співвласник має право на надання йому у користування та володіння тієї частки спільного майна в натурі, яка відповідає його частини в праві спільної часткової власності. В разі унеможливлення цього такий співвласник вправі вимагати від інших, що користуються та володіють спільним майном, у відповідності належної матеріальної компенсації (ч. 3 ст. 358 ЦК України).

Право спільної часткової власності припиняється на підставах, передбачених ст. 346 ЦК України. Поряд з загальними підставами припинення права спільної часткової власності, існують ще специфічні: 1) поділ майна, що знаходиться у спільній частковій власності (ст. 367 ЦК України); 2) виділ частки, що належить кожному з співвласників, з спільного майна (статті 361, 364, 365 ЦК України). При цьому може здійснюватися виділ частки із майна, що є в спільній частковій власності: 1) в договірному порядку (ст. 364 ЦК України); 2) в судовому (ст. 365 ЦК України).

Так, відповідно до вимог ст. 365 ЦК України право особи на частку у спільному майні припиняється за рішенням суду на підставі відповідного позову інших співвласників, в разі: 1) якщо частка є незначною і не може бути виділена в натурі; 2) якщо річ є неподільною; 3) якщо спільне користування та володіння майном є неможливим; 4) якщо таке припинення не завдає істотної шкоди інтересам співвласника та членами його сім'ї.

Вищезазначена стаття передбачає судовий порядок вирішення спорів співвласників, якщо між ними не досягнута домовленість щодо спільного майна. У зв'язку з цим, за позовом інших співвласників право особи на частку в спільному майні може бути припинено за рішенням суду, якщо: 1) частка є незначною і не може бути виділена в натурі. Слід зазначити, що «незначна частка» є оціночним поняттям, тому при вирішенні спору в судовому порядку суд виходить із співвідношення вартості всього майна, часток кожного тощо; 2) річ є неподільною (ст. 183 ЦК України); 3) спільне користування і володіння майном є неможливим (наприклад, у випадку відсутності між співвласниками згоди щодо спільного володіння та користування майном або спільне володіння та користування виключається, виходячи з характеристики майна, взаємовідносин між сторонами тощо); 4) таке припинення, істотної шкоди інтересам співвласника та його членам сім'ї, не завдасть. При вирішенні спорів щодо припинення права власності на частку в спільному майні суд повинен надавати оцінку всім переліченим умовам в сукупності. На які роблять посилання сторони.

Частина 2 ст. 365 ЦК України передбачає підстави й умови припинення права власності на частку в спільному майні, що проводиться в судовому порядку. З метою захисту та гарантуванням прав та інтересів співвласника, щодо якого виноситься рішення відносно припинення права власності, ч. 2 вищезазначеної статті встановлена вимога про попереднє внесення позивачем вартості частки у спільному майні на депозитний рахунок суду.

Дійсно, питання застосування положень ч. 1 ст. 365 ЦК України щодо додержання усіх чотирьох умов чи лише однієї для припинення права спільної власності. Проте, аналіз даної норми дає підстав діяти до наступних висновків, з урахуванням конкретних обставин справи. Уявляється, що в даному випадку доцільно говорити про застосування лише однієї з чотирьох умов, оскільки: 1) немає прямої норми, яка б встановлювала обов'язковість їх одночасного застосування; 2) можуть існувати випадки, коли недодержано дві чи три умови, проте все одно можна говорити про припинення права спільної власності. Наприклад, перша умова «частка є незначною і не може бути виділена в натурі» – проте, може існувати ситуації, коли частка є більшого розміру або складає половину спільного майна, проте все одно є інші підстави для припинення права власності (зокрема, неможливість спільного користування або володіння майном). Ще одним прикладом є третя умова «спільне володіння та користування майном є неможливим» – проте, в даному випадку може бути ситуація, коли спільне володіння та користування практично можливе, однак, немає бажання у одного та/обох співвласників володіти та користуватися спільним майном, що обумовлюється як суб'єктивними так і об'єктивними причинами, у зв'язку з цим постає питання щодо припинення права власності.